

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIAJĄ RINKIMŲ KOMISIJĄ

2020-01-06 Nr. 4D-2020/1-1512
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius tiria X (toliau citatose ir tekste vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau citatose ir tekste vadinama – VRK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo prašymą 2020-10-24.

2. Pareiškėjas skunde nurodo:

„2020-10-24 d. kreipiausi į eilę įstaigų su pranešimu „VRK pirmininkė – rinkimų kovos dalyvė?“ [...]“ (toliau citatose ir tekste vadinama – Pranešimas) (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

„Pranešime pateikiau viešai žinomus faktus, išdėsciau savo poziciją dėl nesąžiningų rinkimų ir VRK pirmininkės ištraukimo į rinkimų kovą, aiškiai jai žinant [...], kad jos ketinimai per trečius asmenis naudotis GPIS [gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema] tam neskirtu tikslu (rinkimų propagandai) yra neteisėti. [...] pasitarnavo žinomoms partijoms (būsimai valdančiajai koalicijai Seime) siekiant geresnių rezultatų Vilniuje, t. y., didinant rinkėjų aktyvumą ten, kur tam šių partijų rinkėjų yra daugiau [...].“

Pranešime aiškiai nurodžiau iš ko ir į kokius klausimus pageidauju atsakymų, tarp jų – kreipiausi ir į VRK“ („ar VRK pirmininkė pripažįsta esanti rinkimų kovos dalyvė, savo veiksmais, aiškiai žinodama, jog siekiamas rezultatas nėra teisėtas, taip padariusi neteisėtą poveikį rinkimams, prisiima atsakomybę ir ketina atsistatydinti ar nusišalinti priimant sprendimus šiuose Seimo rinkimuose?“).

VRK pateikė Pareiškėjui 2020-11-23 atsakymą Nr. 2-1897(4.16) (toliau citatose ir tekste vadinama – Atsakymas), „tačiau jame nebuvo atsakymų į mano klausimus ir nebuvo paaiškinta, kodėl to negali padaryti: ar VRK pirmininkė pripažįsta esanti rinkimų kovos dalyvė; žinojo, kad jos siekiamas rezultatas (past. GPIS sistemos naudojimas ne pagal paskirtį); prisiima atsakomybę ir ketina atsistatydinti ar nusišalinti nuo sprendimų.“

Pažymiu, kad nors Seimo rinkimai laikomi įvykusiais, ir net Prezidentas nesureagavo į mano pranešimą dėl nesąžiningų rinkimų, vis dar aktualu žinoti VRK pirmininkės poziciją mano pateiktais klausimais. VRK pirmininkė gali atsistatydinti bet kada, jei tik mano, kad pasielgė netinkamai ir turi savigarbos tą pripažinti.“

3. Pareiškėjas prašo Seimo kontrolierių prašau „pateikti pažymą, ar VRK neatsakė į mano klausimus, kuo pažeidė mano teises, o taip pat tarpininkauti, kol VRK teksis į klausimus atsakyti taip, kad atsakymas atlieptų į klausimų turinį.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Iš kartu su skundu pateiktų dokumentų nustatyta:

4.1. Pranešime nurodyta:

„Dar kartą tenka apgailestauti, kad GPIS, kurios vienintelė paskirtis – informuoti apie gresiančią ar susidariusią ekstremalią situaciją, tapo Seimo rinkimų kovos mechanizmu. Aiškėja, kad TS-LKD aktyviai siekė [...], jog GPIS būtų panaudota neteisėtu tikslu. Kaip žinia, TS-LKD rezultatai būna itin geri Vilniuje, tad akivaizdu, kad didesnis šio didmiesčio rinkėjų dalyvavimas turi reikšmingą įtaką siekiant pergalės rinkimuose. Primenu, jog yra viešai skelbiama [...], kad VRK pirmininkė, būdama tinkamai PAGD informuota ir aiškiai žinodama, jog pranešimai su rinkimų propaganda negali būti siunčiami per GPIS, juos su TS-LKD palankios liberalios Vilniaus savivaldybės pagalba, kuri tenkino VRK pirmininkės ambicijas, nors taip pat žinojo apie savo veiksmų nelegalumą, 2020-10-07 išsiuntė pranešimą Vilniaus miesto gyventojams su raginimu dalyvauti rinkimuose [...]. Matant tokią nuoseklią įvykių grandinę, visuomenei kyla pagrįstų abejonių, ar VRK pirmininkė buvo rinkimų dalyvių įrankis Seimo rinkimų kovoje, turėjęs esminį poveikį rinkimų rezultatams? O, jei yra taip, tai kyla kitas klausimas: jei VRK pirmininkė dalyvauja rinkiminėje kovoje, tai ar VRK nėra diskredituota, o patys rinkimai vyko nesąžiningai? [...] Pranešimų siuntimas GPIS yra griežtai reglamentuotas teisės aktuose [...] ir tokie pranešimai siunčiami nedelsiant (iš karto), kai nustatyta procedūra yra skelbiama ekstremali situacija. Birželio 16 d. baigėsi tris mėnesius trukęs karantinas, o nuo birželio 17 d. – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos režimas [...]. Abiejų minimų pranešimų metu neįvyko jokia nauja ekstremali situacija, o gyventojai jau buvo savalaikiai ir tinkamai informuoti apie anksčiau paskelbtą ekstremalią situaciją, būtinus imtis veiksmus, o reikalingą informaciją gaudavo masinėse informavimo priemonėse, eilėje valstybinių tinklalapių ir kt. [...]. 2) ar VRK pirmininkė pripažįsta esanti rinkimų kovos dalyvė, savo veiksmais, aiškiai žinodama, jog siekiamas rezultatas nėra teisėtas, taip padariusi neteisėtą poveikį rinkimams, prisiima atsakomybę ir ketina atsistatydinti ar nusišalinti priimant sprendimus šiuose Seimo rinkimuose? Viliuosi, kad atsakingos įstaigos imsis veiksmų, kad jog galėtume švęsti tokių rinkimų rezultatus, kurie būtų neabejotinai sąžiningi. [...]“

4.2. Atsakyme pažymėta:

„VRK 2020-10-24 gavo Jūsų el. laišką.

Atsakydami į Jūsų laiške išdėstyta kreipimąsi, informuojame, kad, remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo [toliau citatose ir tekste vadinama – VRK įstatymas] 2 straipsniu, VRK yra nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo bei vykdymo valstybės institucija, kuri, kaip numatyta VRK įstatymo 3 straipsnio nuostatose, vykdo ir organizuoja Lietuvos Respublikos Seimo, Respublikos Prezidento ir savivaldybių tarybų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą, taip pat referendumus ir atlieka kitas teisės aktais jai priskirtas funkcijas.

Informuojame, kad ***VRK nedisponuoja gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema. Trumpųjų (SMS) žinučių tiesiogiai Lietuvos Respublikos piliečiams išsiųsti galimybės neturi.***“

Tyrimui reikšmingos Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos

5. *Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme* (VRK Įstatymas) nustatyta:

5.1. *2 straipsnis* – „1. Vyriausioji rinkimų komisija yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo ir vykdymo valstybės

institucija. Be to, Vyriausioji rinkimų komisija yra koordinuojanti institucija įgyvendinant Reglamento (ES) 2019/788 20 straipsnio 1 ir 2 dalis ir informacijos centras, kaip tai nustatyta Reglamento (ES) 2019/788 4 straipsnio 6 dalyje, taip pat nacionalinis informacijos centras, kaip tai nustatyta Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 1141/2014 2 straipsnio 10 punkte. [...].“

5.2. 3 *straipsnis* – „2. Įgyvendinama šio straipsnio 1 dalyje nurodytus uždavinius, Vyriausioji rinkimų komisija: [...] 13) apibendrina ir neribotą laiką skelbia informaciją [...] apie Lietuvos Respublikoje rengtus rinkimus, referendumus, Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos ir Europos Sąjungos piliečių iniciatyvas bei jų rezultatus, įstatymų numatytus politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo bei politinės reklamos skleidimo duomenis, politinės kampanijos aukotojų paaukotas sumas, duomenis apie politinių partijų ir politinių kampanijų išlaidas bei skolos įsipareigojimus; 14) apibendrina rinkimų ir referendumų patirtį, rūpinasi Lietuvos Respublikos piliečių ir asmenų, nuolat gyvenančių Lietuvoje, švietimu ir informavimu apie rinkimus, teikia informaciją apie jų dalyvavimą rinkimuose; [...] 19) [...] rinkėjų informavimo, rinkimų ir referendumų procesų skaidrumo bei demokratinės sistemos veikimo valstybėje užtikrinimo, kandidatų sąžiningos konkurencijos tikslais Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje jos nustatyta tvarka skelbia rinkimų įstatymuose ir Referendumo įstatyme, Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatyme, Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme nurodytą ir pagal kandidatų ar jų atstovų pateiktus pareiškimus ir kitus dokumentus parengtą informaciją. [...]; 20) nagrinėja asmenų pranešimus, skundus ir prašymus dėl politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo pažeidimų; [...] 22) atlieka kitas šiame bei kituose įstatymuose nustatytas funkcijas.“

5.3. 4 *straipsnis* – „1. Vyriausioji rinkimų komisija savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo, rinkimų, Referendumo ir kitais įstatymais bei teisės aktais. 2. Vyriausiosios rinkimų komisijos veikla grindžiama teisėtumo, nepriklausomumo, kolegialumo, viešumo ir nešališkumo principais.“

5.4. 5 *straipsnis* – „1. Vyriausioji rinkimų komisija, įgyvendindama savo funkcijas ir priimdama sprendimus jos kompetencijai priklausančiais klausimais, yra nepriklausoma. Jokia valstybės institucija ar pareigūnas negali duoti privalomų nurodymų dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos kompetencijai priklausančių klausimų sprendimo. 2. Valstybės institucijoms, įstaigoms, Seimo nariams ir kitiems pareigūnams, partijoms, nevyriausybinėms organizacijoms ar piliečiams draudžiama kištis į Vyriausiosios rinkimų komisijos veiklą organizuojant ir vykdant rinkimus ar referendumą. 3. Apie bandymus paveikti Vyriausiąją rinkimų komisiją, jos pirmininką ar narį Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas ar narys privalo nedelsdamas pranešti Seimui ir paskelbti per visuomenės informavimo priemones.“

5.5. 13 *straipsnis* – „1. [...] Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas: 1) organizuoja Vyriausiosios rinkimų komisijos darbą; [...] 7) vadovauja Vyriausiosios rinkimų komisijos sekretoriato darbui [...].“

6. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau vadinama – VAI) 3 *straipsnyje* nustatyta:

„Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...].“

7. *Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* (toliau vadinama – Prašymų nagrinėjimo taisyklės) nustatyta: „35. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: [...] [...] 35.4. į kitus prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.“

8. *Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2015-08-14 įsakymu Nr. 1-230 (2016-04-27 įsakymo Nr. 1-130 redakcija) patvirtintame Perspėjimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją priemonės, gyventojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų perspėjimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją ir informavimo civilinės saugos klausimais tvarkos apraše* (toliau vadinama – Aprašas) nustatyta:

8.1. „1. Aprašas reglamentuoja organizacines ir technines perspėjimo priemonės, kuriomis siekiama nedelsiant (iš karto) užtikrinti išpėjamojo garsinio civilinės saugos signalo davimą ir (ar) informacijos, kuri leistų imtis priemonių, siekiant išvengti galimos žalos arba ją sušvelninti (toliau – pranešimas apie įvykį), perdavimą gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams visoje šalies teritorijoje ar jos dalyje ir gyventojų informavimo civilinės saugos klausimais tvarką.“

8.2. „2. Gyventojus, valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, kitas įstaigas ir ūkio subjektus perspėja: 2.1. valstybės lygiu – Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos [...] Operatyvaus valdymo valdybos [...] Situacijų koordinavimo skyrius [...] ir jo nurodymu apskričių priešgaisrinių gelbėjimo valdybų [...] viršininukų sprendimu paskirti APGV struktūriniai padaliniai arba darbuotojai [...]; 2.2. savivaldybių lygiu – savivaldybių administracijų direktorių sprendimu įgalioti savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai arba darbuotojai (toliau – savivaldybių struktūriniai padaliniai arba darbuotojai, atsakingi už perspėjimą).“

8.3. „6. Gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams perspėti apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją naudojamos šios perspėjimo priemonės: [...] 6.2. Gyventojų perspėjimo ir informavimo, naudojant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų tinklų infrastruktūrą, sistema (toliau – GPIS); [...]“

9. *VRK 2020-01-28 sprendimu Nr. Sp-11 patvirtintame Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos darbo reglamente* (toliau vadinama – Reglamentas) nustatyta:

9.1. „65. Asmenų ir institucijų prašymai, pranešimai ir skundai, adresuoti Komisijai, Komisijos pirmininkui [...] nagrinėjami vadovaujantis rinkimų, Referendumo, Vyriausiosios rinkimų komisijos, VAĮ ir kitais teisės aktais.“

9.2. „73. Asmenų ir institucijų prašymus dėl informacijos pateikimo, gavimo ir pan., nesusijusius su konkrečiu asmens teisėtų interesų ir teisių pažeidimu ar teisės aktuose nustatytų reikalavimų pažeidimu, Komisijos pirmininko pavedimu nagrinėja ir atsakymus pateikia Sekretoriatas. Parengti atsakymai įkeliami į Komisijos elektroninę dokumentų valdymo sistemą ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo jų parengimo.“

Skundo tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

10. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:*

10.1. *2018-02-26 nutartis administracinėje byloje Nr. P-5-50-502/2018* – „Viešojoje teisėje veikiančys įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgalinimus, kurie jiems yra suteikti konkrečiomis teisės aktu“

nuostatomis, o plečiamas valdymo institucijų kompetencijos aiškinimas yra negalimas. Tokios institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, privalo veikti tik taip, kaip numato teisės aktai, priešingu atveju būtų pažeistas viešojo administravimo subjektui taikytinas bendrojo draudimo principas – veikti taip, kaip nėra leidžiama. [...]“;

10.2. 2016-02-22 nutartis 2016-02-22 administracinėje byloje Nr. A-1150-520/2016 – „[...] atsakovas savo kompetencijos ribose įvykdė pareigą ir pateikė pareiškėjui tinkamą atsakymą, o tai, kad pareiškėjo netenkina skundžiamame atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas bei neatitinkantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatų. [...]“;

10.3. 2014-05-28 nutartis administracinėje byloje Nr. A261-610/2014 – „[...] viešojo administravimo subjektas, bet koku būdu gavęs informaciją apie galbūt padarytus pažeidimus, pagal savo kompetenciją turi patikrinti tokią informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją nuostatų bei kitų teisės aktų nustatytu būdu. Tačiau tai nereiškia, kad VAI, kitų šiam ginčui aktualių teisės aktų taikymo požiūriu atsakovas privalo veikti taip, kaip to prašo besikreipiantys į juos asmenys [...]“.

Tyrimo išvados

11. Apibendrinus Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes (pažymos 2 ir 3 paragrafai), konstatuotina, kad jis Seimo kontrolieriui skundžiasi tuo, jog VRK jam pateikė netinkamą Atsakymą (į Pranešimą, kuriame nurodytos aplinkybės dėl galimai netinkamo, neteisėto GPIS panaudojimo rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą metu).

12. Apibendrinus šiam tyrimui aktualų teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką (pažymos 5–10 paragrafai), pažymėtina, kad vadovaujantis:

12.1. Aprašu (pažymos 8 paragrafas) – gyventojus, naudojantis GPIS, perspėja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos bei savivaldybių administracijos (VRK neturi įgaliojimų šioje srityje);

12.2. VRK įstatymu (pažymos 5 paragrafas) ir Reglamentu (pažymos 9 paragrafas):

12.2.1. VRK, įgyvendindama savo funkcijas ir priimdama sprendimus jos kompetencijai priklausančiais klausimais, yra nepriklausoma, savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais bei teisės aktais, VRK prižiūri, kaip vykdomi rinkimų įstatymai, apibendrina ir skelbia VRK įstatyme nustatytą informaciją, susijusią su rinkimais ir kt.;

12.2.2. VRK (sekretoriatas) nagrinėja ir asmenų ir institucijų prašymus, pranešimus, nesusijusius su konkrečiu asmens teisėtų interesų ir teisių pažeidimu (šiuo atveju – Pranešimas), vadovaudamasis VAI bei kitais teisės aktais, Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas vadovauja Vyriausiosios rinkimų komisijos sekretoriato darbui;

12.3. VAI (pažymos 6 paragrafas), Prašymų nagrinėjimo taisyklėmis (pažymos 7 paragrafas) ir atsižvelgus į teismų praktiką (pažymos 10 paragrafas):

12.3.1. VRK sekretoriatas, VRK pirmininkas, nagrinėdami Pranešimą turėjo vadovautis įstatymo viršenybės bei išsamumo principų reikalavimais, reaguoti į Pranešime pateiktą informaciją teisės aktuose nustatytu būdu, t. y., išnagrinėti Pranešimą institucijos kompetencijos ribose, pagal Pranešimo turinį, pateikti Pareiškėjui laisvos formos atsakymą, nurodydami visas įtakos Pranešimo nagrinėjimui turėjusias aplinkybes ir konkrečius teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindama Pranešimo turinį;

12.3.2. VRK savo kompetencijos ribose įvykdžius pareigą ir pateikus Pareiškėjui tinkamą atsakymą, tai, kad Pareiškėjo netenkina skundžiamame atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas bei neatitinkantis VAI nuostatų.

13. *Nagrinėjamu atveju*, atsižvelgus į tai, kad Pranešime nenurodyta, kokie Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pažeidimai galimai buvo padaryti, todėl laikytina, kad VRK (sekretoriatas, VRK pirmininkas) pagrįstai pranešimą nagrinėjo VAĮ nustatyta tvarka, pateikė teisės aktų reikalavimus atitinkantį Atsakymą pagal Pareiškimo turinį, pagrįstai nurodydami VRK įstatymą, kuriame nustatyta VRK kompetencija, ir pažymėdami, kad „**VRK nedisponuoja gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema. Trumpųjų (SMS) žinučių tiesiogiai Lietuvos Respublikos piliečiams išsiųsti galimybės neturi**“ (pažymos 4.2 punktas).

Kadangi VRK savo kompetencijos ribose įvykdė pareigą ir pateikė Pareiškėjui tinkamą Atsakymą, tai, kad Pareiškėjo netenkina Atsakymo turinys, nėra pagrindas pripažinti, jog pats Atsakymas yra nemotyvuotas, neteisėtas bei neatitinkantis VAĮ nuostatų.

Taigi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Pareiškėjo skundas atmetinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Vyriausios rinkimų komisijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas